

Мельник Емілія Анатоліївна
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри правових наук та
філософії Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ДО ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУР-АНТРОПОЛОГІЧНОГО ВИМІРУ ФЕНОМЕНА «ПРИМУС»

У проблемному полі сучасної екзистенції людини зосереджені основні інтенції сутнісного змісту людського життя, моральні та ціннісні орієнтири людської особистості. Людина сьогодення в аспекті вимушеного співжиття й узгодженні приватних інтересів, зазвичай конкуруючих між собою, в існуючій плюралістичності людських інтеракцій частіше зазнає різноманітних засобів впливу та маніпуляції.

Оскільки реалізація професійного функціонування особистості пов'язана з інституційними стосунками, які є системою прийнятих видів діяльності соціальних спільнот, норм і цінностей, що гарантують стандартизовану поведінку їхніх членів, вирішують конфлікти, забезпечують стан рівноваги між різними прагненнями індивідів та груп, доцільним є дослідження чинників впливу на особистість та маніпуляції, які мають місце у діловому спілкуванні. Саме одним з таких є **примус** як різновид психологічного впливу на людину, сутністю якого є приховане чи відкрите керування її поведінкою, спонукання до виконання необхідних для маніпулятора дій.

Дослідження психологічного впливу, який є важливим атрибутом процесу спільної діяльності людей, управління, виховання, навчання та інших сфер людського буття, нині є надзвичайно затребуваним, адже завдяки йому відбувається зміна емоційного стану людини, психічних процесів та властивостей особистості. Пожвавлене зацікавлення спостерігається не лише серед тих, хто здійснює вплив і прагне до підвищення його ефективності, а й серед тих, хто його зазнає та хотів би навчитися дієвим прийомам захисту від небажаного для нього впливу.

Зацікавленість проблемою маніпулятивного впливу, яка була іманентно присутньою ще у постулатах давньогрецьких філософів, знаходимо у Сократа, Платона, Арістотеля, Марка Туллія Ціцерона. Їх міркування зробили великий внесок у розвиток теорії аргументації, публічних дискусій державних діячів та судових суперечок. Доба Середньовіччя ще більше удосконалює техніки ведення аргументованих диспутів, зокрема в апологетиці, патристиці, теологічній схоластиці.

Період Ренесансу сприяв новому поштовху до розвитку мистецтва суперечки. Трактати італійських гуманістів Лоренцо Валла, Леонардо Бруні, гуманістична сатира Еразма Роттердамського, політичні аргументи Нікколо Макіавеллі надали нового звучання теорії і практиці дискусії та аргументації.

Зокрема, думки Н. Макіавеллі щодо керівництва, влади здійснили науковий прорив у напрямку регулювання суспільних відносин та є ґрунтовно досліджуваними у сучасному менеджменті.

Сучасна філософія управління соціальними системами надає особливого значення керівнику-менеджеру, оскільки саме він уособлює сукупність морально-вольових якостей та професійну організаторську майстерність. Від його уміння сформулювати позитивне ставлення колективу до нього як до професіонала, так і до особистості, володіння прийомами атракції залежить у подальшому належне розуміння та прагнення підлеглих охоче виконувати його розпорядження та накази.

Слід зауважити, що у діловому спілкуванні примус як різновид психологічного впливу та маніпуляції відходить від грубого відкритого жорсткого тиску на особистість, а набуває форми переконання, навіювання, прихильності, прохання, спонукає до наслідування. Проте, мають місце і такі його прояви як деструктивна критика та ігнорування.

Як маніпулятивний інструмент соціальних інтеракцій, примус взаємодіє з такими феноменами людського життя як соціальне управління, співробітництво, суперництво. Саме тому слід провести демаркаційну лінію між поняттями, що визначають його спорідненість та відмінність: «вплив», «маніпуляція», «стереотип», «процедура», «церемонія».

У процесі теоретичного аналізу феномену «примус» було з'ясовано, що це різновид прихованого маніпулятивного психічного впливу, який у діловому спілкуванні трансформувався у різноманітні форми переконання, прихованого контролю, неявної залежності, соціальної відчуженості та ін. Застосування таких стереотипів спілкування та поведінки у інституційних стосунках як церемонія та процедура додають спілкуванню упорядкованості, знижують напруженість і пом'якшують потенційно конфліктні ситуації.

Михайловский Армен Александрович
аспирант кафедры философии
Запорожского национального
университета

ОТЧУЖДЕНИЕ КАК ПРОБЛЕМА ЛИЧНОСТНОГО БЫТИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО МИРА

С усилением процессов глобализации, в условиях современного мира человек сталкивается с целым рядом вызовов на всех уровнях своего биологического и социального бытия. Особенно остро эти вызовы стоят по отношению к самой личности человека. Не смотря на то, что в качестве основных идейных достижений современной техногенной цивилизации провозглашаются гуманизм и ценность отдельного индивида, сущность цивилизации данного типа такова, что для ее функционирования и развития требуется стандартизация и унификация, что в первую очередь сказывается на